

EPIGRAMIST DE MIC COPIL!?

În anii de când activez în Cenaclul Umoriștilor Sibieni „Nicolaus Olahus” și în Uniunea Epigrafiștilor din România am întâlnit mai multe încercări de a îndemna tinerii să scrie epigrame, atragerea lor spre această îndeletnicire făcându-se cu cele mai laudabile intenții și cu diverse metode dar, din păcate, în opinia mea, cu rezultate mai mici decât cele scontate.

Una dintre întrebările importante care cred că ar trebui să ne preocupe în demersul amintit este vârsta cea mai mică la care un tânăr ar putea să înceapă o asemenea preocupare. Deși, doamna prof. univ. dr. Elis Râpeanu, cea mai autorizată voce de la noi privind teoria și istoria epigramei, spunea odată (citez din memorie):

„Da, este o mare problemă vârsta la care tinerii pot debuta cu epigrame. Dar una și mai mare este evoluția lor de după aceea. Din păcate, mulți sunt împinși să debuteze foarte devreme, apoi, neamaifiind urmăriți și îndrumați, se plictisesc, abandonează și se pierd”.

Eu mă voi referi doar la vârsta debutului, incitat fiind și de faptul că, relativ recent, am citit undeva un grupaj de epigrame semnat de un tânăr, la care, alături de poza și de numele de rigoare, se specifica faptul că are... 9 ani!

Desigur, din istoria literară putem afla multe date despre debutul timpuriu cu epigramă al unor autori.

Cel mai cunoscut – și original în același timp – este cel al lui Păstorel Teodoreanu, în clasa a V-a de liceu (când avea, probabil, cam 15 ani), cu prilejul unei teze, catrenul respectiv fiind celebru și în epocă și ulterior. Apoi, despre epigramistul Mircea Pavelescu, nepotul marelui Cincinat Pavelescu, aflăm, dintr-un interviu, că a scris prima epigramă (nepublicată), tot ca liceean, pe la 17 ani. Aproximativ pe la aceeași vârstă a început să cocheteze cu epigrama și viitorul mare filolog, lingvist și istoric literar Sextil Pușcariu, acestuia fiindu-i publicate catrenele, în presa vremii, în jurul vârstei de 18 ani. Radu D. Rosetti a fost un poet, dramaturg și epigramist precoce și prolific, primul volum de poezii i s-a publicat la 18 ani, iar cu epigrame a debutat la 20 de ani în revista „Graiul”. Asemenea informații, despre debutul timpuriu, se cunosc și despre alți epigrafiști, dar nu putem generaliza și, oricum, vremurile s-au mai schimbat între timp.

Așa că, eu propun să prezentăm, pe scurt, doar câteva calități care, în opinia mea, se cer unui om pentru a putea scrie epigrame și, apoi, fiecare dintre cei interesați poate să analizeze, să compare și să ajungă la o concluzie.

În primul rând, știindu-se că epigrama se adresează, cu deosebire, minții, intelectului, rațiunii, că ea este o sclipire a spiritului, rezultă că un autor de epigrame trebuie să aibă abilități în folosirea celor mai complexe operații ale gândirii. Spre exemplificare, pentru a realiza o poantă, foarte mulți epigrafiști trec de la concret la abstract și de la particular la general și invers. Analiza și sinteza, atribute ale unei gândiri superioare, sunt și ele des folosite în mecanismul epigramatic. Dar, aceste calități ale gândirii se dezvoltă după mai mulți ani de școală, de muncă intelectuală.

De asemenea, epigramistul trebuie să fie un foarte bun cunoscător al limbii și să aibă un lexic bogat. Altfel el nu poate sesiza polisemantismele, nu poate face diferența dintre sensul propriu și cel figurat al unor expresii, nu poate înțelege și folosi o antonimie ș.a.m.d. Toate cele de mai sus sunt esențiale pentru a crea echivocul, surpriza, paradoxul, situația de opoziție ș.a., fără de care epigrama nu există. Ce să mai vorbim despre gramatică, ortografie, topică! La câți ani un tânăr ajunge să aibă aceste cunoștințe este greu de spus. La fel de greu este să aprecieze cineva de câtă lectură este nevoie în acest scop.

Respectarea strictă a regulilor prozodiei reprezintă altă cerință importantă pentru epigramist și, se vede, unii nu reușesc asta nici după ani buni de activitate în domeniu.

Unui autor de epigrame i se mai cere cultură generală (cu cât mai vastă, cu atât mai bine), să dispună de un ascuțit spirit de observație și un fin simț al umorului, altfel nu are de unde să își ia temele și ideile de poante.

Experiența de viață este și ea un atu important pentru a putea scrie epigrame.

Și, în fine, dar nu cel mai puțin important, ca să scrii epigrame trebuie, înainte de asta, dar și pe parcurs, să citești cât mai multe din cele scrise de alții. Și să nu fie vorba doar de o simplă lectură, ci de a te pune în situația autorului respectiv, de a încerca să descoperi cum a gândit poanta respectivă, cum a pregătit-o, cum a reușit construcția generală a catrenului.

În concluzie, eu aș spune să lăsăm copiii de 9 ani să își dezvolte gândirea și limbajul acasă și la școală, folosind, printre altele, și jocurile specifice copilăriei („clasice” sau cu folosirea tehnologiei I.T.), să îi îndemnăm să citească întâi textele din manuale, apoi povestioare și poezii simple, nu epigrame. Iar dacă vreun profesor îndrumător dorește, neapărat, ca un elev foarte talentat de-al său să devină scriitor la această vârstă extrem de fragedă, atunci să îi recomande, pentru început, să compună o foarte scurtă schiță sau un textuleț cu rime facile care exprimă sentimente specifice vârstei.

Epigramele să le lase pentru mai târziu. Spre exemplu, un tânăr talentat, căruia îi place epigrama, ar putea să înceapă aventura în acest domeniu citind, cu prilejul chefului de majorat, câteva catrene scrise de el, iar un adolescent extrem de talentat s-ar putea produce, în aceeași manieră, la balul bobocilor de la începutul liceului.

Dar nu chiar la 9 ani, să fim serioși!

Nu contest faptul că, la această vârstă, unii copii sunt adevărate genii, după cum vedem la emisiunile de talente. Aceștia fac acrobații năucitoare, dansează grațios și perfect din punct de vedere tehnic sau cântă „dumnezeiește”, pot recita zeci, chiar sute de versuri scrise de poeți renumiți, rostesc discursuri emoționante pe teme patriotice alcătuite de oameni maturi sau, bazându-se tot pe memorie, rețin și reproduc șiruri nesfârșite de cifre ș.a.m.d.

Dar cu epigrama este altceva, după cum am explicat mai sus! Ea necesită alte calități, pe care un copil de 9 ani nu le poate avea!

Părerea mea...

Ștefan-Cornel Rodean